

Angeren op de kaart!

7.000 jaar geschiedenis in het Lingewaards ViA15 tracé

Historische Kring Angeren

17 mei 2022

Dr. René F.B. Isarin

Inhoudsopgave

- 1. Inleiding**
- 2. Vooronderzoek**
- 3. Steentijdvindplaatsen Angeren**
- 4. Slotopmerkingen**

Van Malta (1992) naar Wet op de Archeologische Monumentenzorg (2007) en verder...

1. Archeologie onderdeel van ruimtelijke ordening;
2. Veroorzaker is verantwoordelijk;
3. Duurzaam behoud, liefst *in situ*;
4. Maak archeologie zicht - en beleefbaar!
5. Maatschappelijk draagvlak.

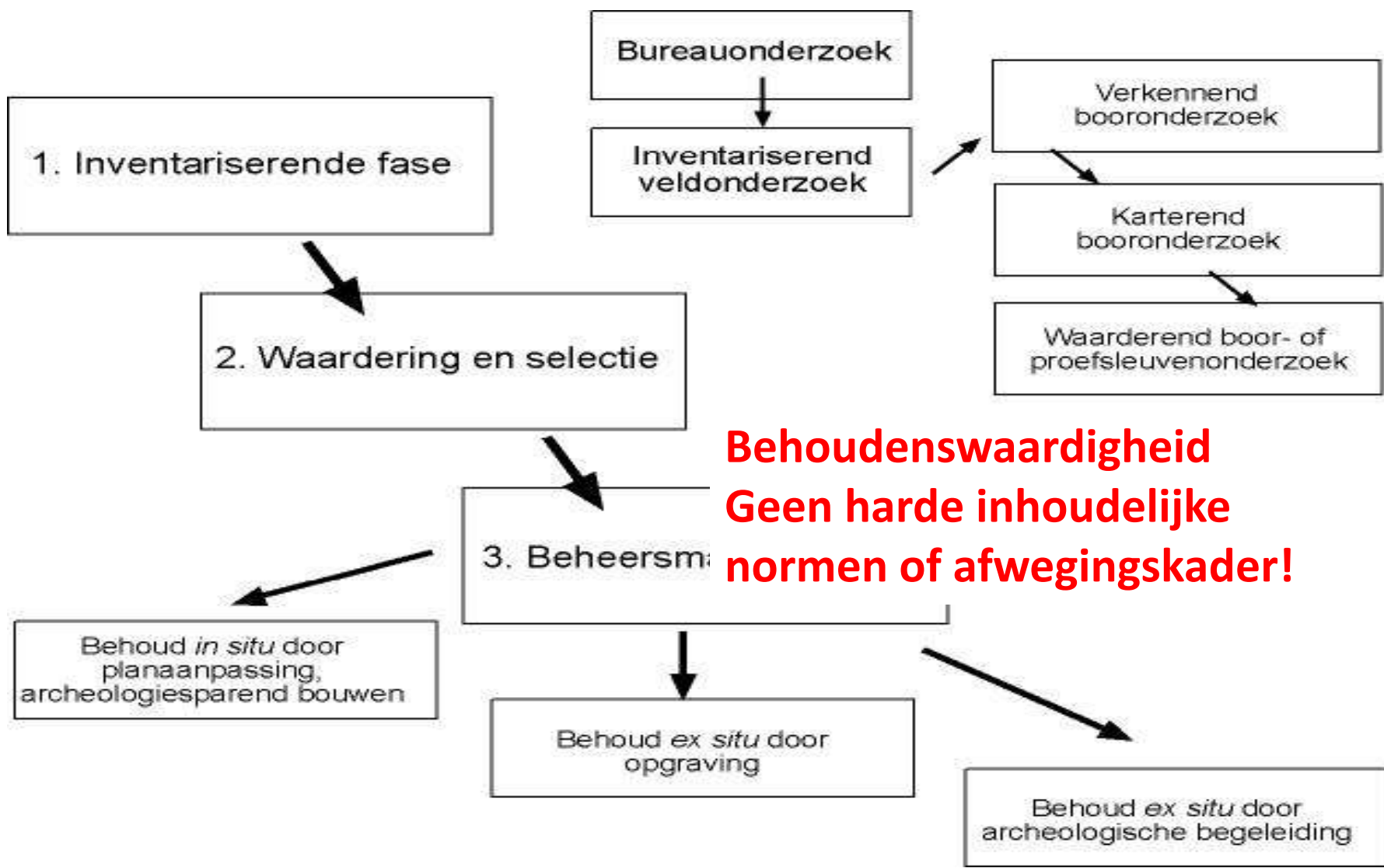

'Shock' voor initiatiefnemers

'Shock' voor archeologen

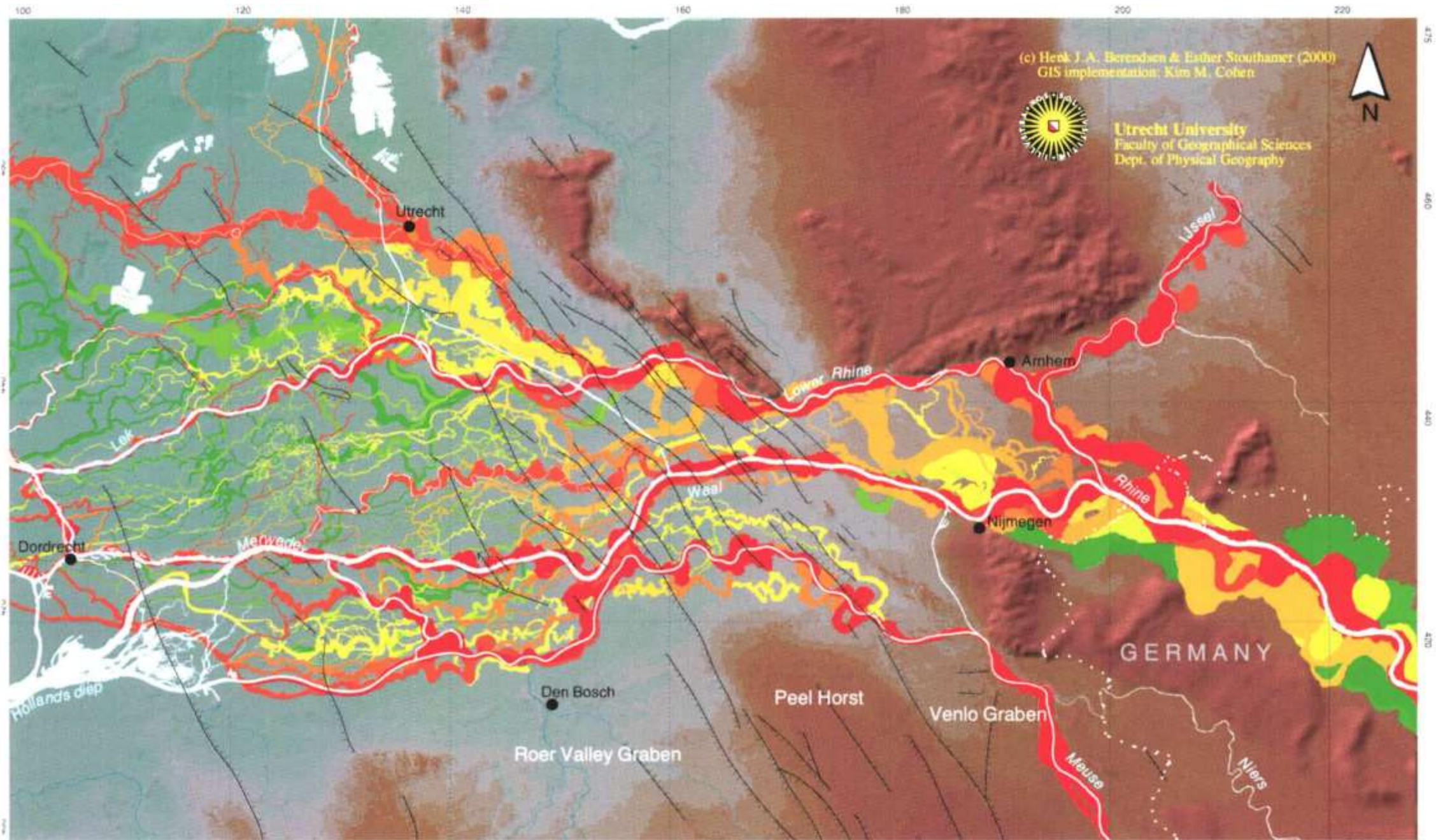
**Behoudenswaardigheid
Geen harde inhoudelijke
normen of afwegingskader!**

Inhoudsopgave

1. Inleiding
2. **Vooronderzoek**
3. Steentijdvindplaatsen Angeren
4. Slotopmerkingen

Ouderdom van
de peetlagen

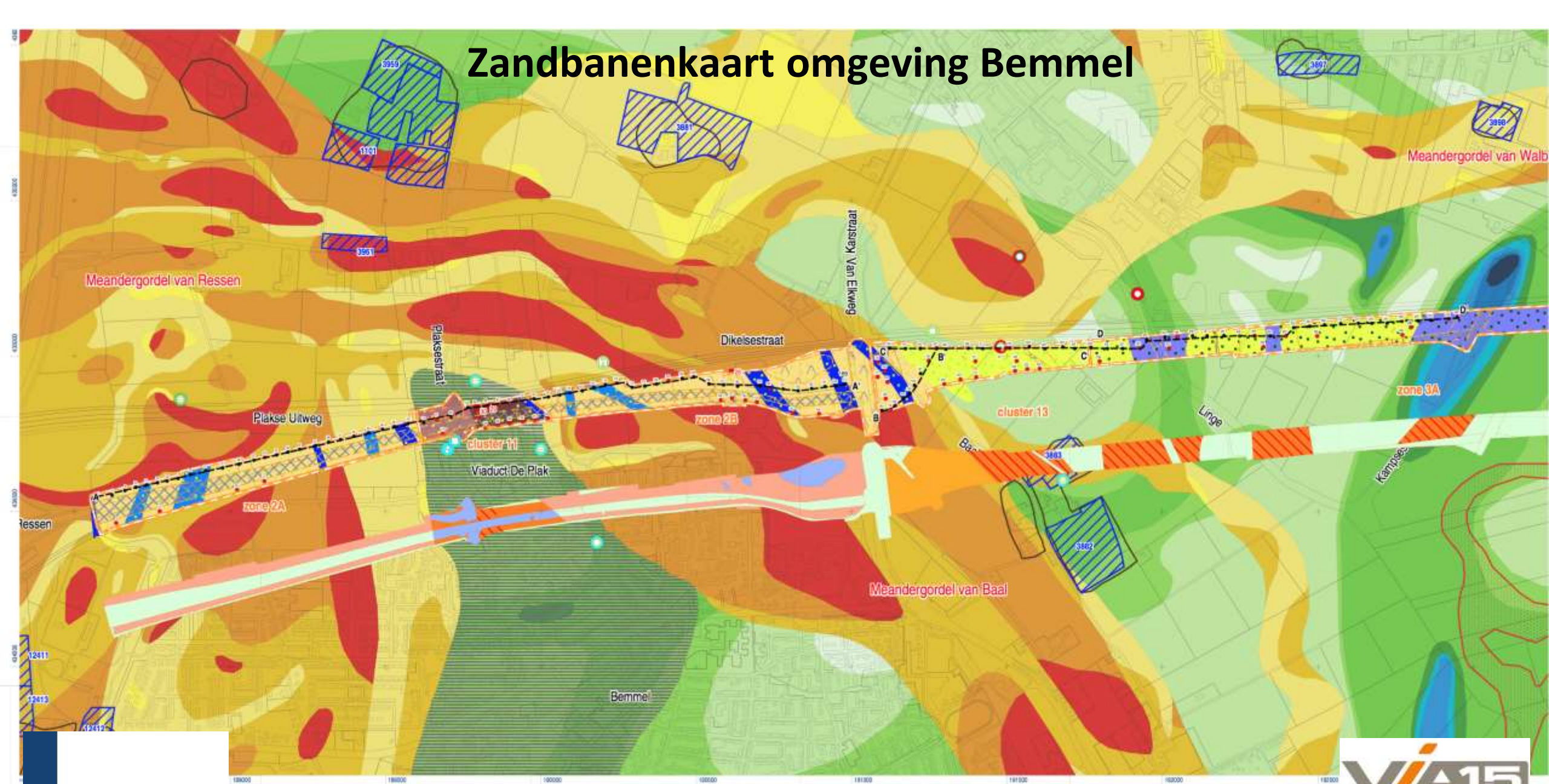
Hoogte

Water

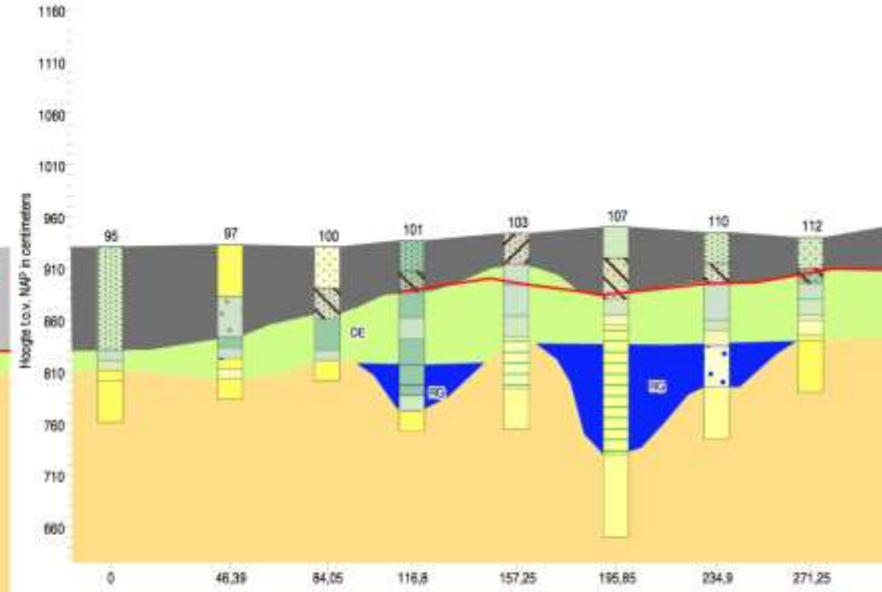
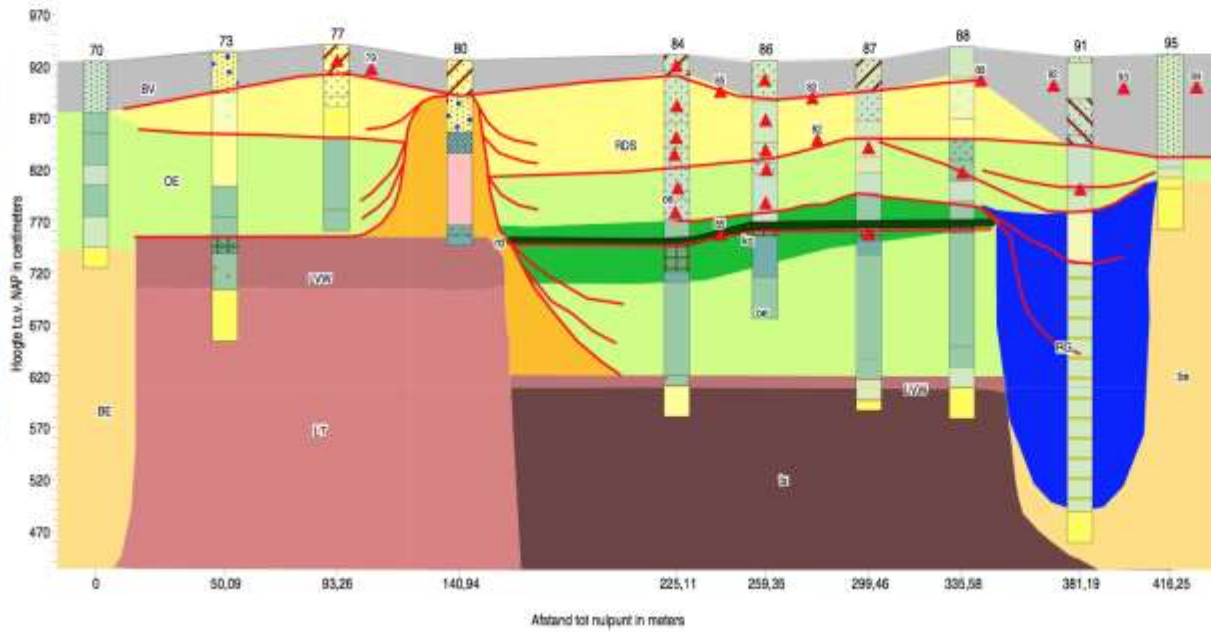
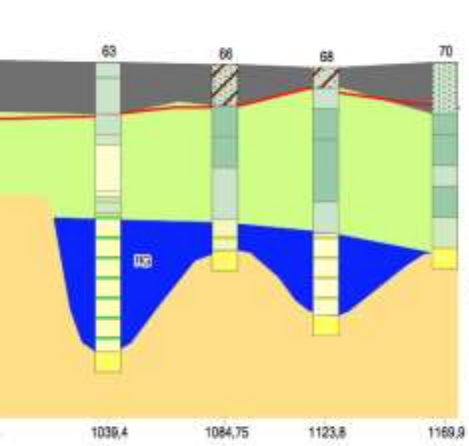
Ondiepe breuken

0 5 10 15 20 km

Zandbanenkaart omgeving Bemmeloord

cluster 11

Goossens *et al.*, 2013

Loopvlak late ijzertijd-Romeinse tijd

Verbruinde top van oeverwal

Oever 1: jongste actieve fase van Baal
aflopend: Zs4-kl->Ks4-zl->Ks4

Zs1 (Zg)

vegetatiehorizont Ks2/3

oever 2 (Ks2/3)

top komklei (Ks2)

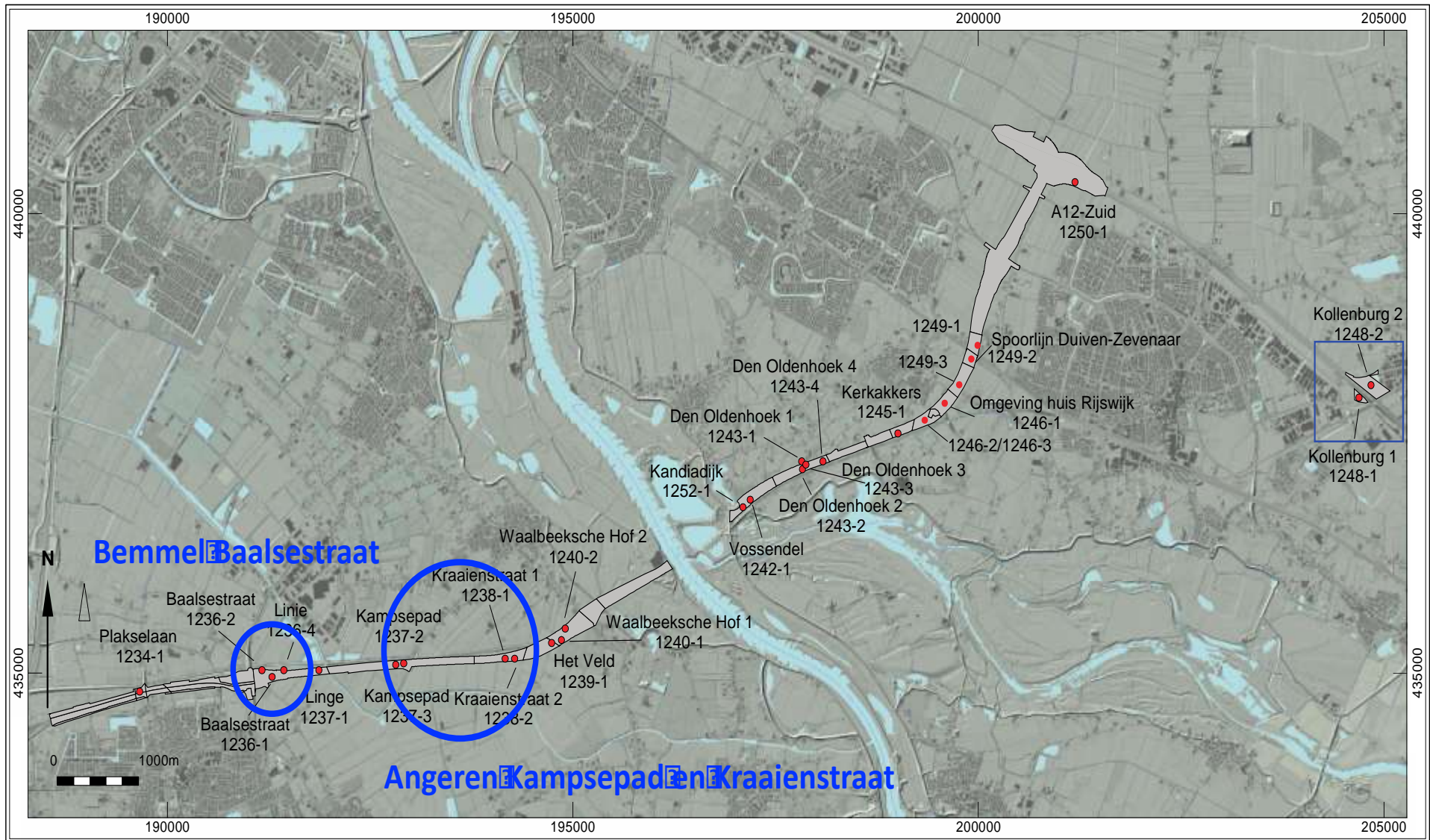
Rapport Proefsleuvenonderzoek, 2020

Van mesolithicum tot Tweede
Wereldoorlog tussen
Bemmel en
Didam

*Redactie J. van der Leije, I. Vossen,
E. Heunks, E. Blom & I. van Wijk*

Archeologisch onderzoek in het tracé van de ViA15

ViA15 vindplaatsen

Geologische perioden			Archeologische perioden															
Tijdvak	Chronozone	Datering	Tijdperk	Datering														
Holocene	Laat Subatlantisch	1150 na Chr.	Recente tijd		1945													
			Nieuwe tijd	C	1850													
				B	1650													
	A	1500																
	Vroeg Subatlantisch	0	Middeleeuwen	Laat B	1250													
				Laat A	1050													
				Vroeg	D: Ottoonse tijd	900												
					C: Karolingische tijd	725												
					B: Merovingisch tijd	525												
					A: Volksverhuizingstijd	450												
				Romeinse tijd	Laat	270												
	Midden	70 na Chr.																
	Vroeg	15 voor Chr.																
	Subboreaal	-450 voor Chr.	IJzertijd	Laat	250													
				Midden	500													
Vroeg				800														
Atlantisch	-3700	Bronstijd	Laat	1100														
			Midden	1800														
			Vroeg	2000														
Boreaal	-7300	Neolithicum (Nieuwe Steentijd)	Laat	2850														
			Midden	4200														
			Vroeg	4900/5300														
Preboreaal	-8700	Mesolithicum (Midden Steentijd)	Laat	6450														
			Midden	8640														
			Vroeg	9700														
Pleistocene	Laat Glaciaal	11.050	Prehistorie	Paleolithicum (Oude Steentijd)	12.500													
						Late Dryas	16.000											
						Alterad		35.000										
						Vroege Dryas			250.000									
						Bølling				Oud								
						Vroegste Dryas					Midden							
						Wijchseleien						30.500	Jong B	12.500				
															Pleniglaciaal	Midden	Jong A	35.000
															Glaciaal	Vroeg	Oud	250.000
	Eemien	-114.000	Saalien II	-236.000														
					Oostermear	-241.000	Saalien I					-322.000						
								Belvédère/Holsteinien					-336.000	Glaciaal X	-384.000			
					Holsteinien	-416.000	Elsterien		-463.000									

← Romeinse Grafveld van Bemmel 125 – 225 n. Chr.

← Twee steentijd vindplaatsen in Angeren 5.000 v. Chr.

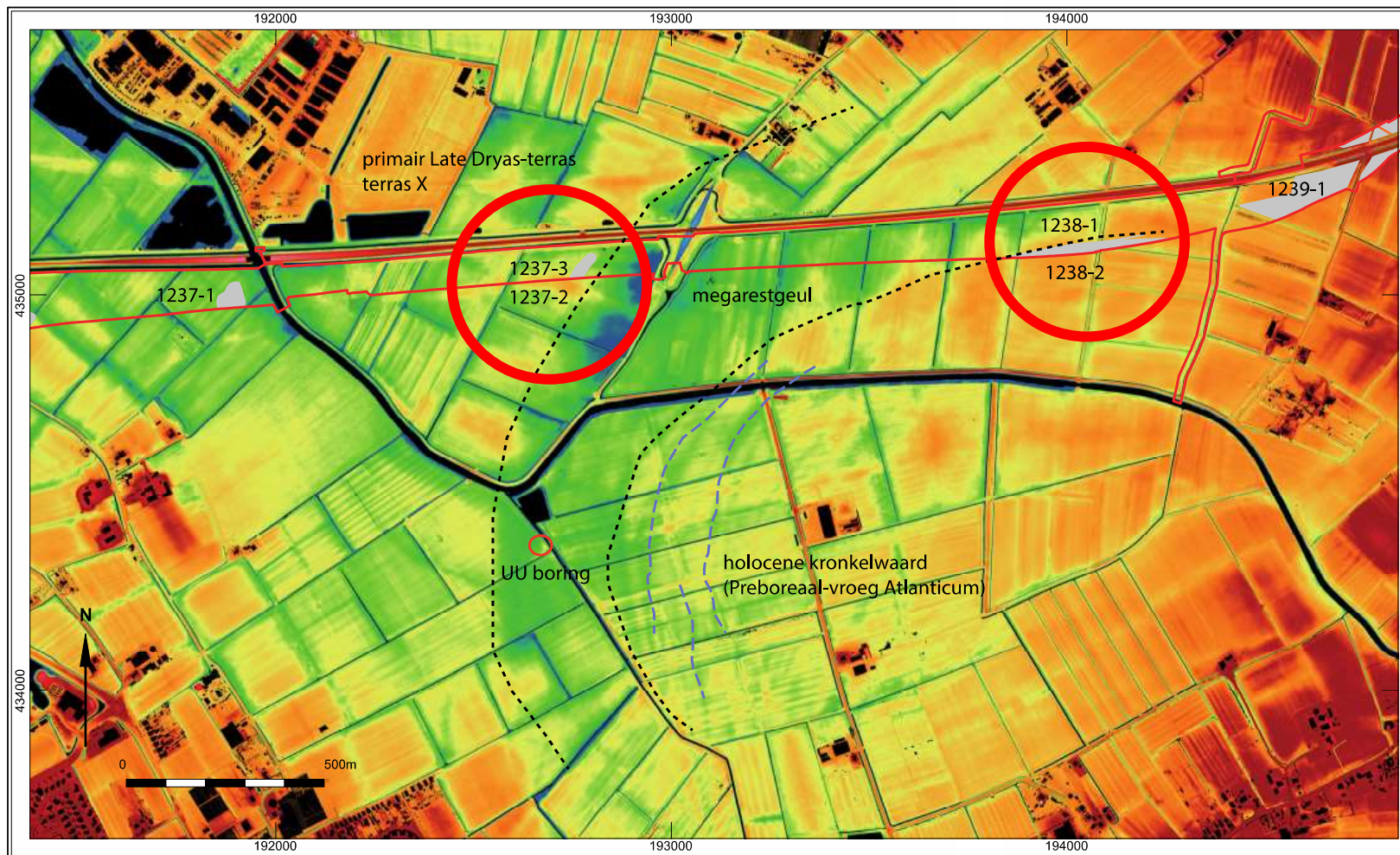
← Mesolithisch kampje in Groessen 8.000 v. Chr.

Inhoudsopgave

1. Inleiding
2. Vooronderzoek
3. **Steentijdvindplaatsen Angeren**
4. Slotopmerkingen

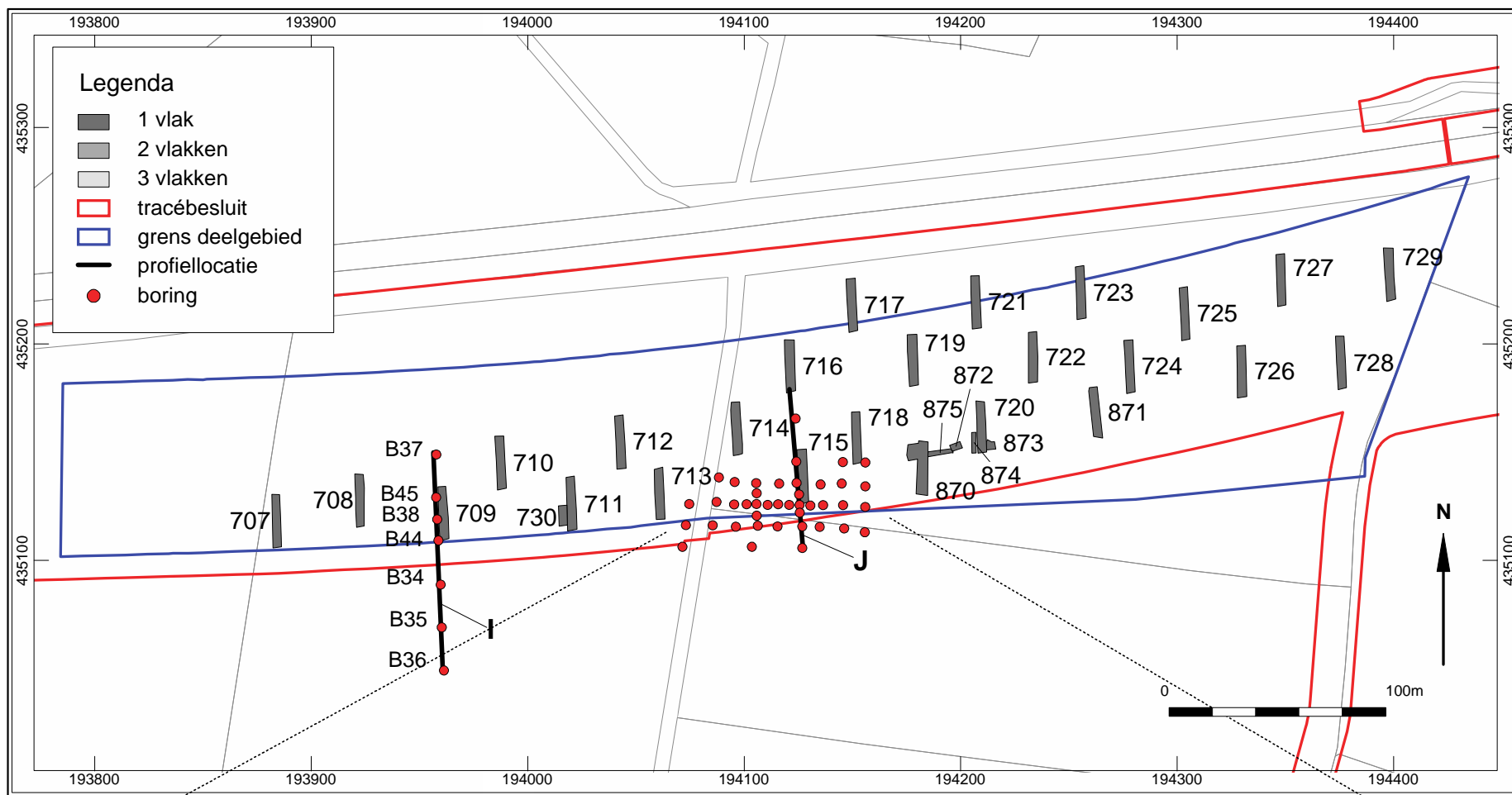

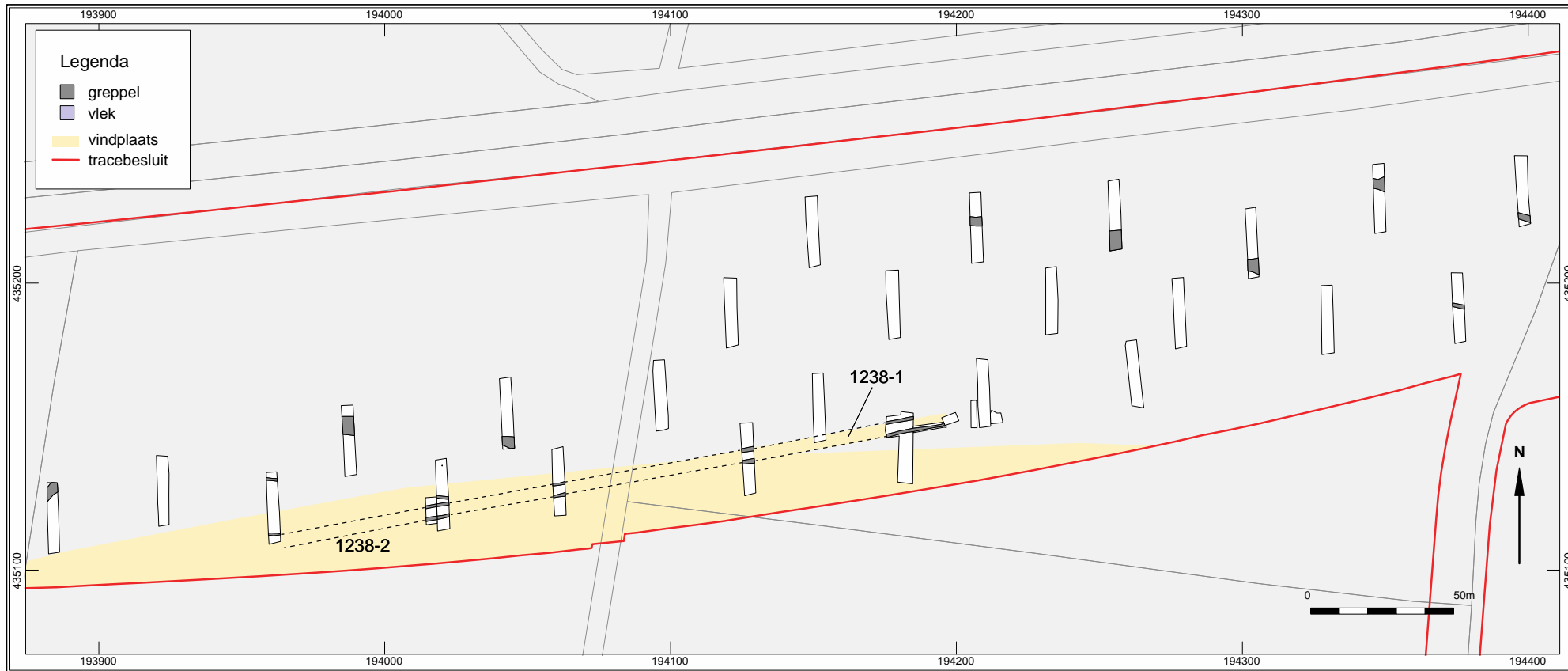
Angeren: Twee zeer bijzondere ca. 7000 jaar oude vindplaatsen uit de steentijd

Vindplaats 1238 1 en 2

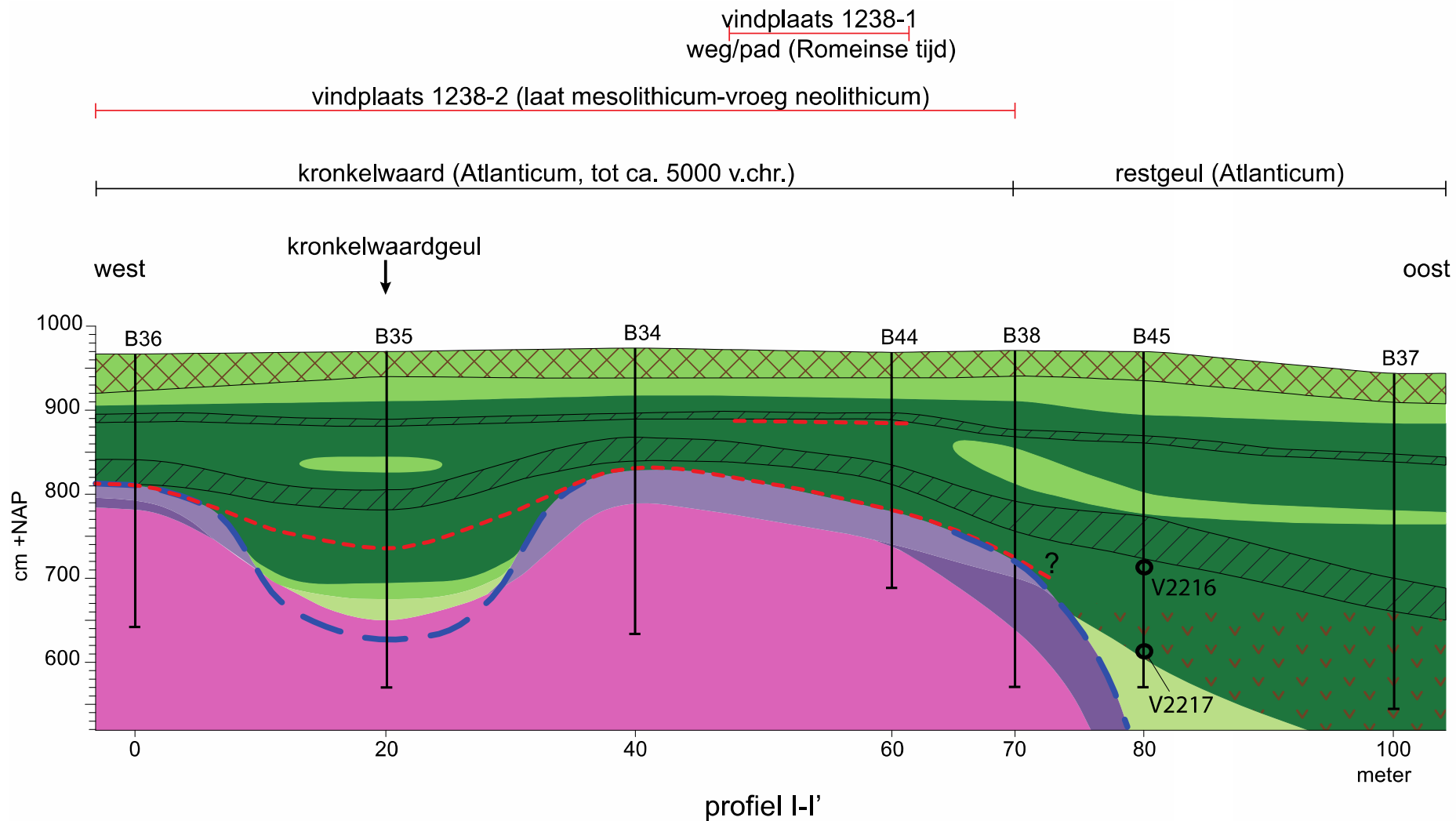
Proefsleuvenonderzoek en booronderzoek, voorjaar 2018

Vindplaats 1238 - 1: Romeinse weg?

Vindplaats 1238 - 2: Nederzetting Mesolithicum/Neolithicum?

Ks2_Ks3/4: oplopend overdek
vroeg-late middeleeuwen

Ks2: laklaag laat-Romeinse tijd

Ks2/3: siltrijker schelphoudend
oeverdek late prehistorie

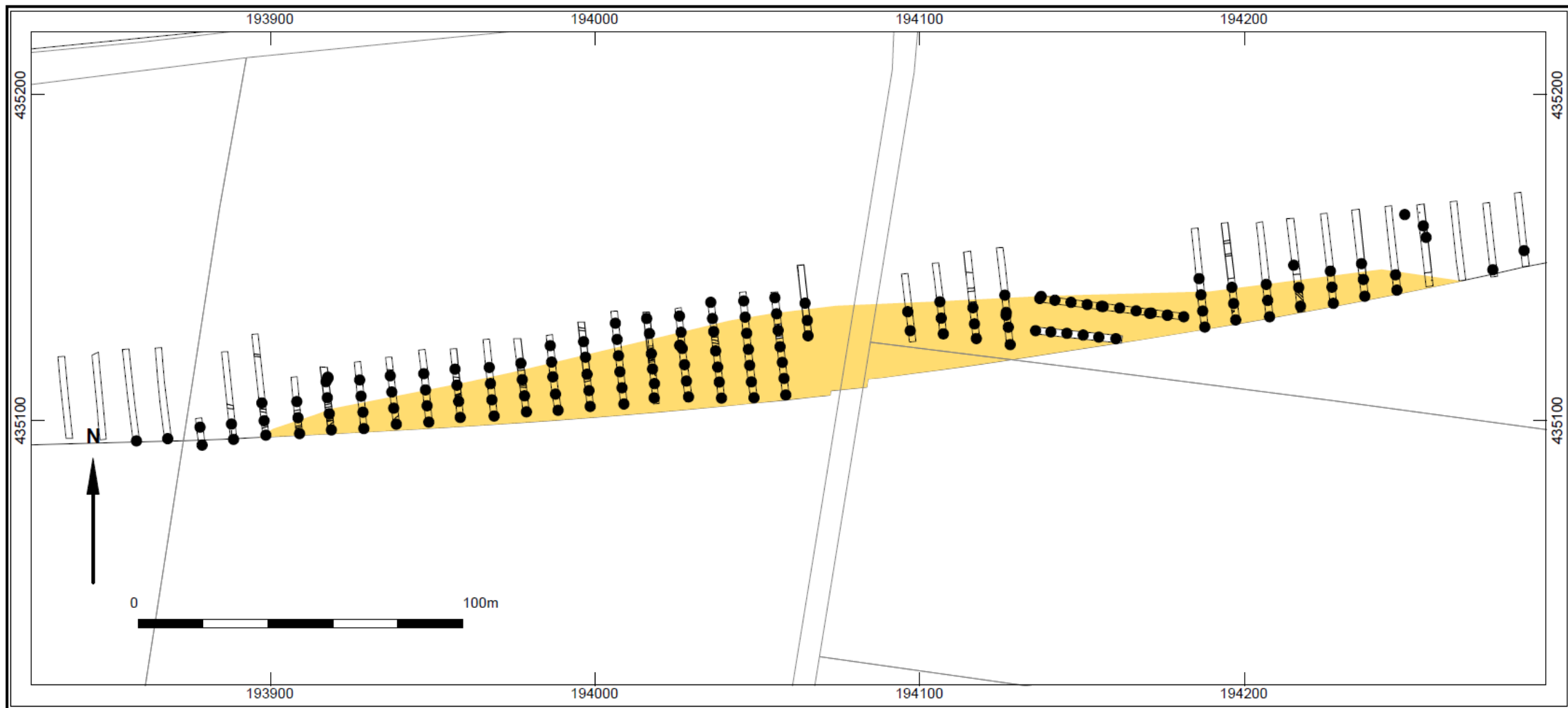
Ks2: laklaag laat-neolithicum
(basis laklaag 3331-2922 calBC)

Kz1/Ks2: basis komkleipakket

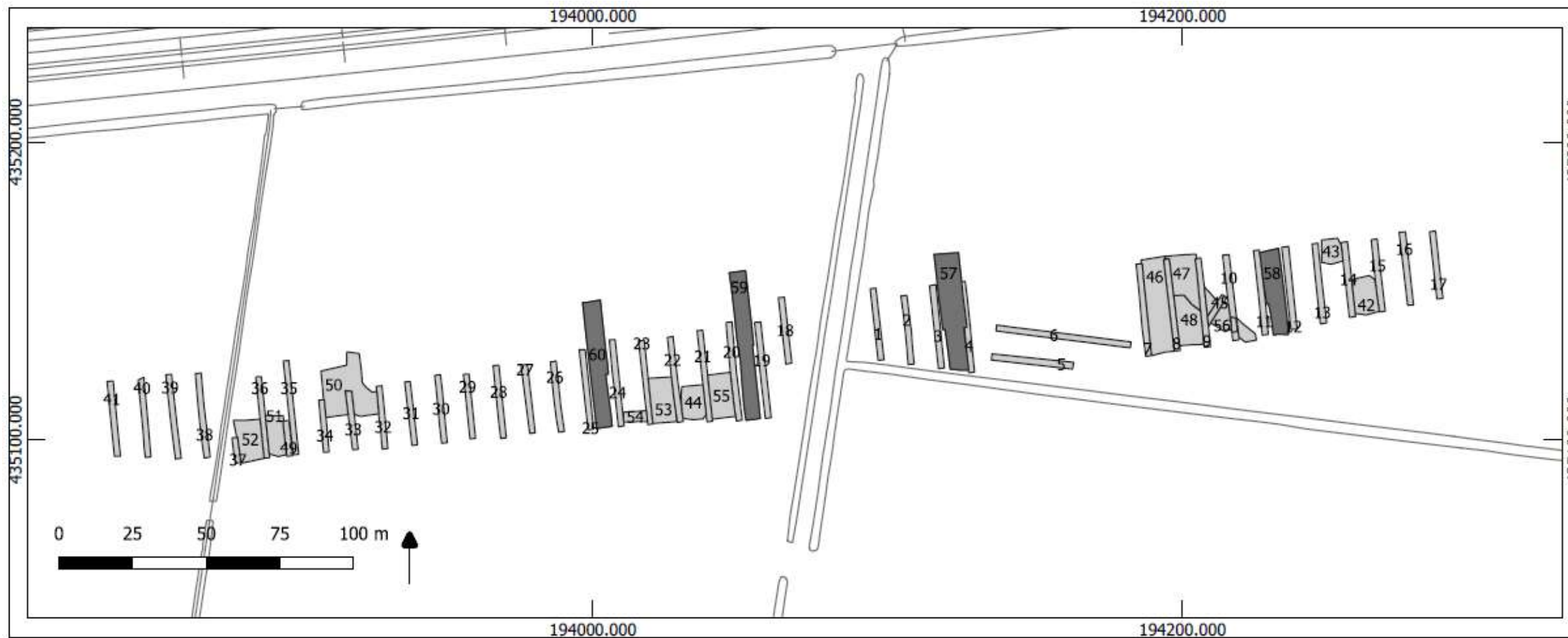
Kz2/3: top Wijchenleem met bodem
= loopvlak 5000 voor Chr.

Zs4->Kz3: Wijchenleem (aflopend profiel)
oeverdek afgezet tijdens eerste vullingsfase
restgeul (5200-5000 voor Chr.)

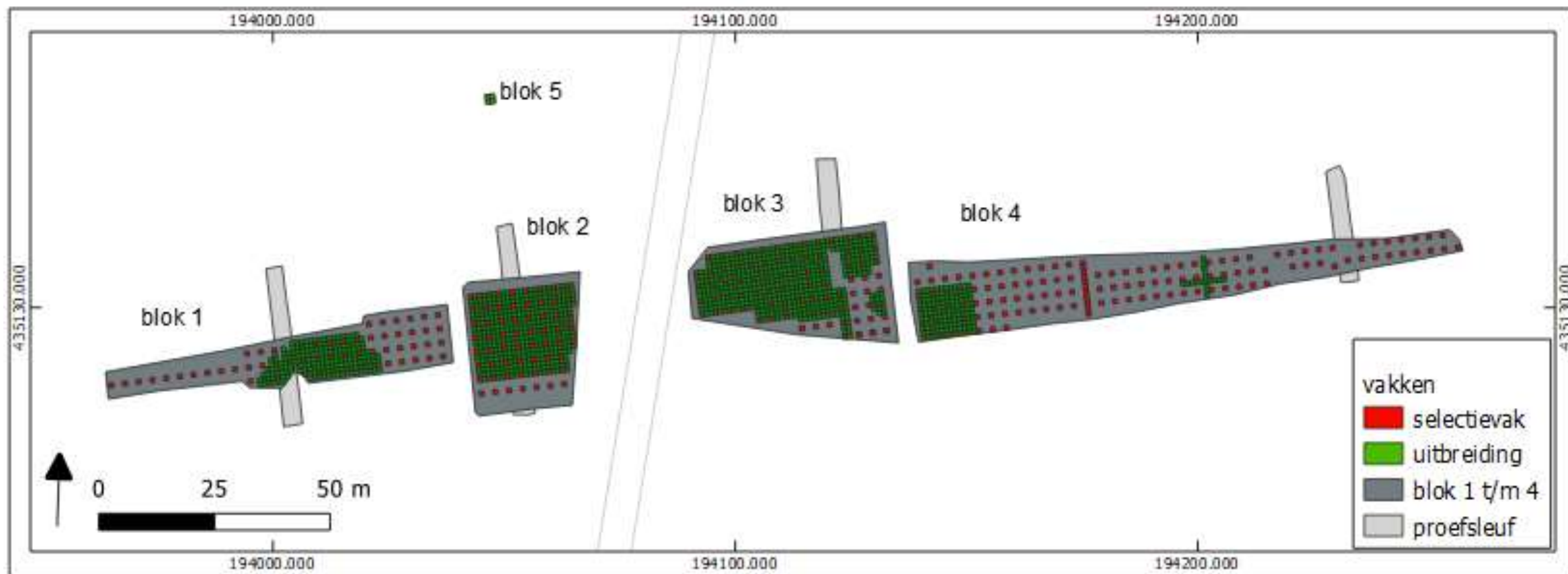
Aanvullend karterend proefsleuven- en booronderzoek, 2019

Aanvullend waarderend proefsleuvenonderzoek, 2019

Fase 1 Opgraving: zeefonderzoek, 2020

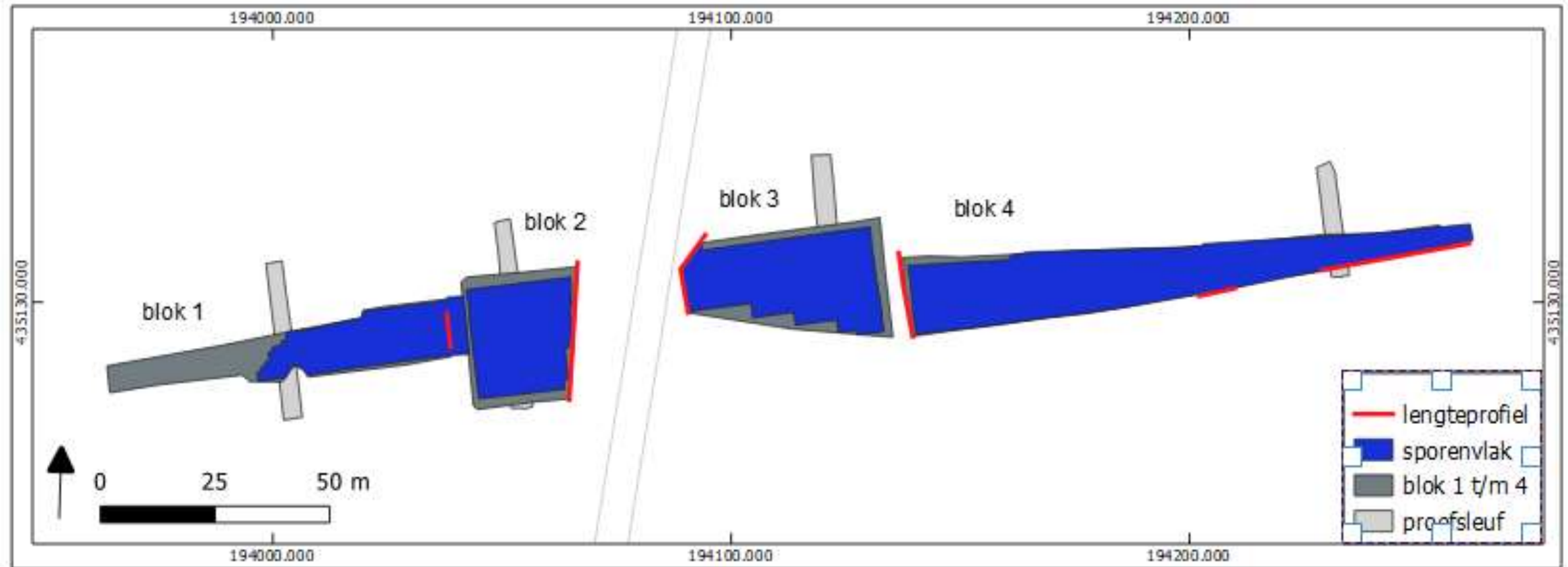

Fase 2 Opgraving: sporenvlak onder vondstlaag, 2020

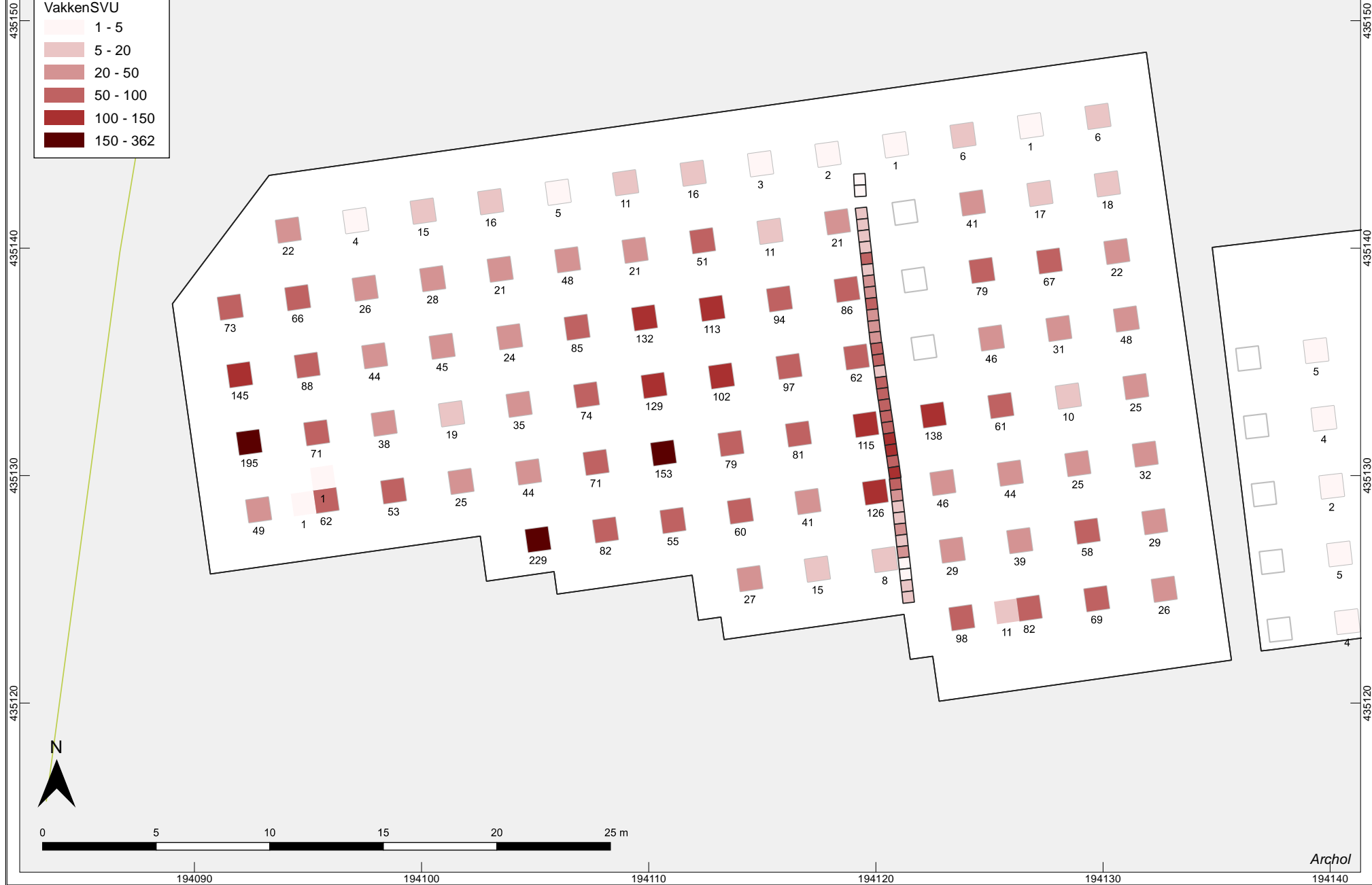

Legenda

VakkenSVU

- 1 - 5
- 5 - 20
- 20 - 50
- 50 - 100
- 100 - 150
- 150 - 362

Veel ouder aardewerk vind je niet in Nederland....

Vondstcategorie	Aantal	Gewicht
Aardewerk niet determineerbaar	71	72,4
Aardewerk prehistorisch	2673	2296
Spinklos	2	29,1
Verbrande klei	18	8,9
Zeef Residu	259	29.174
Bot onbepaald	61.611	7712,4
Bot Vis	791	30,7
Gewei	550	928,1
Hout	4	
Houtskool		6950
Organisch plantaardig	2410	94
Organisch schelp	638	39,4
Steen oker	4	2,3
Steen onbepaald	100.478	63.197
Steen vuursteen	64.826	34.393
Totaal	234.335	144.927

Sieraad uit de Steentijd : Hanger van Ligniet
'Hanger van Angeren'?

'Studie naar het aardewerk zal belangrijke informatie opleveren over (regionale) voorkomen van cultuurgroepen en onderlinge beïnvloeding in een gebied dat nu vaak als grenszone wordt aangede-

Hebben we aan het Kampsepad en Kraaienstraat in Angeren de overgang van jagen-verzamelen naar een boerenbestaan te pakken?

typologische analyse aangevuld met een grondig gebruikssporenonderzoek informatie opleveren over gebezigde activiteiten op de vindplaats. Daarmee kan inzicht verkregen worden in de aard van de vindplaats, hetgeen daarmee een aanvulling kan zijn op het ecologisch en botonderzoek.'

En hoe zat het dan met vindplaats 1238-1, de Romeinse weg?

V128.1

V129.1

V130.1

V492.1

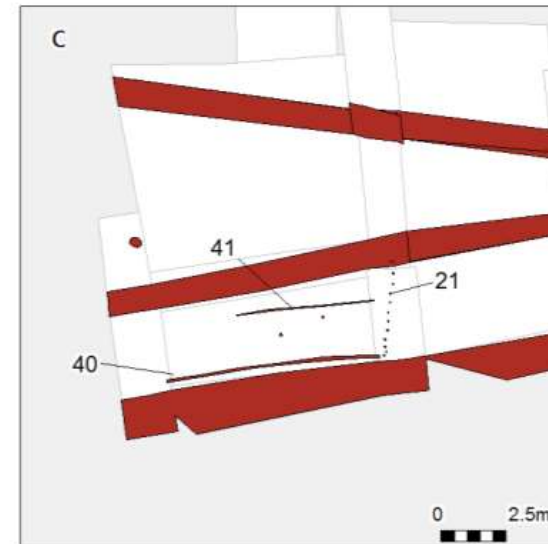
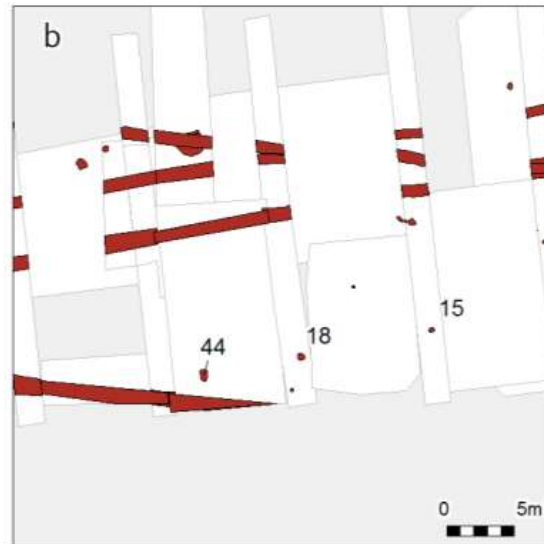
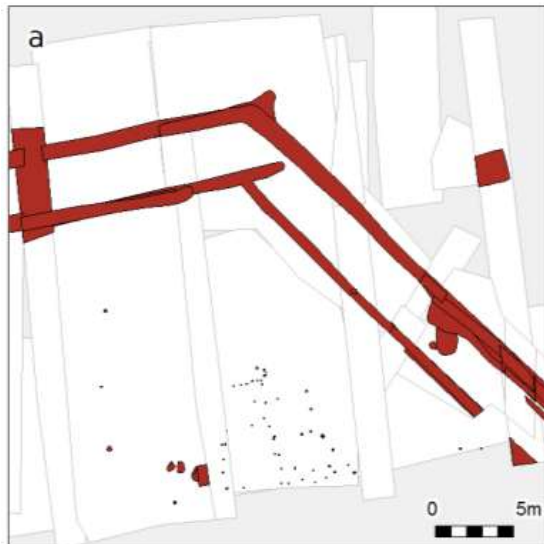
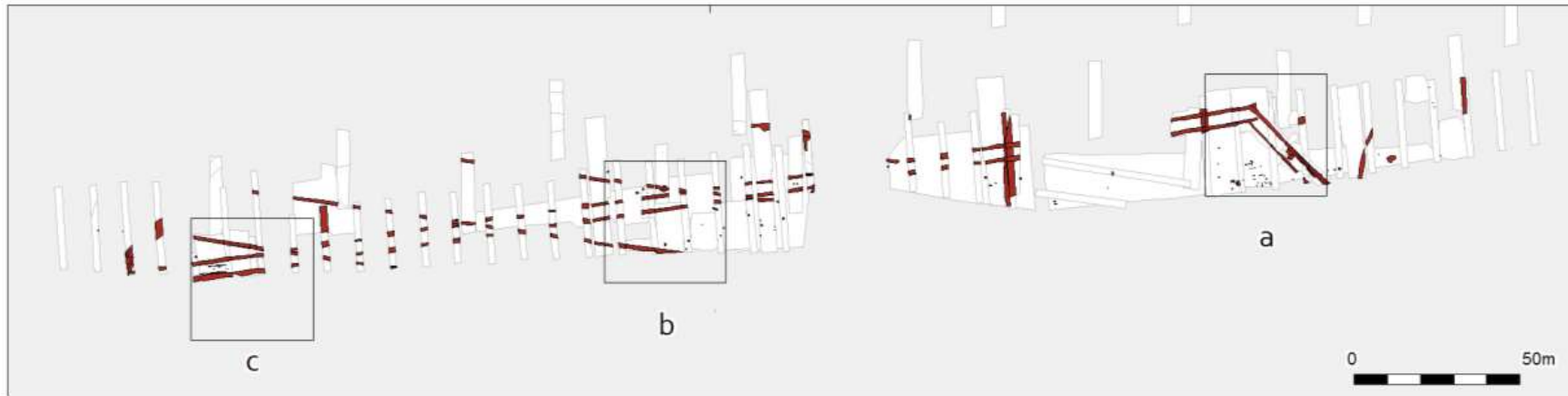

V165.1

2,5 cm

Eind 1^e begin 2^e eeuw AD

Het is geen weg of pad, maar wat dan?

Van der Feijst *et al.*, 2022, p. 294:

'Kortom, samengevat lijkt op grond van de rurale en militaire invloed er een aannemelijk alternatief voorhanden voor de mogelijkheid van een weg. Het meest waarschijnlijke is voor nu, met de huidige stand van kennis over sporen en structuren in het (oostelijk) rivierengebied, [weidegrond \(prata\) voor het leger](#). Hoewel dit niet bewijsbaar is, lijken de volgende argumenten daarbij in het voordeel te spreken:

- de lage ligging in de komgronden die ideaal zijn voor grasland;
- het ontbreken van duidelijke nederzettingssporen;
- de V-vormige greppels die op een militaire signatuur duiden;
- de datering van de greppels die aansluiting vindt bij de komst en het verblijf van het Tiende Legioen in de Flavische periode;
- het ontbreken van kenmerken voor wat betreft een weg of pad en voor wat betreft andere overeenkomstige militaire en rurale structuren zoals forten, villa's of andere bewoningssporen.'

..... en die tweede, bijzondere ca. 7000 jaar oude vindplaatsen uit de steentijd dan? Nummertje 1237-2?

Angeren Kraaienstraat, 1238 - 2

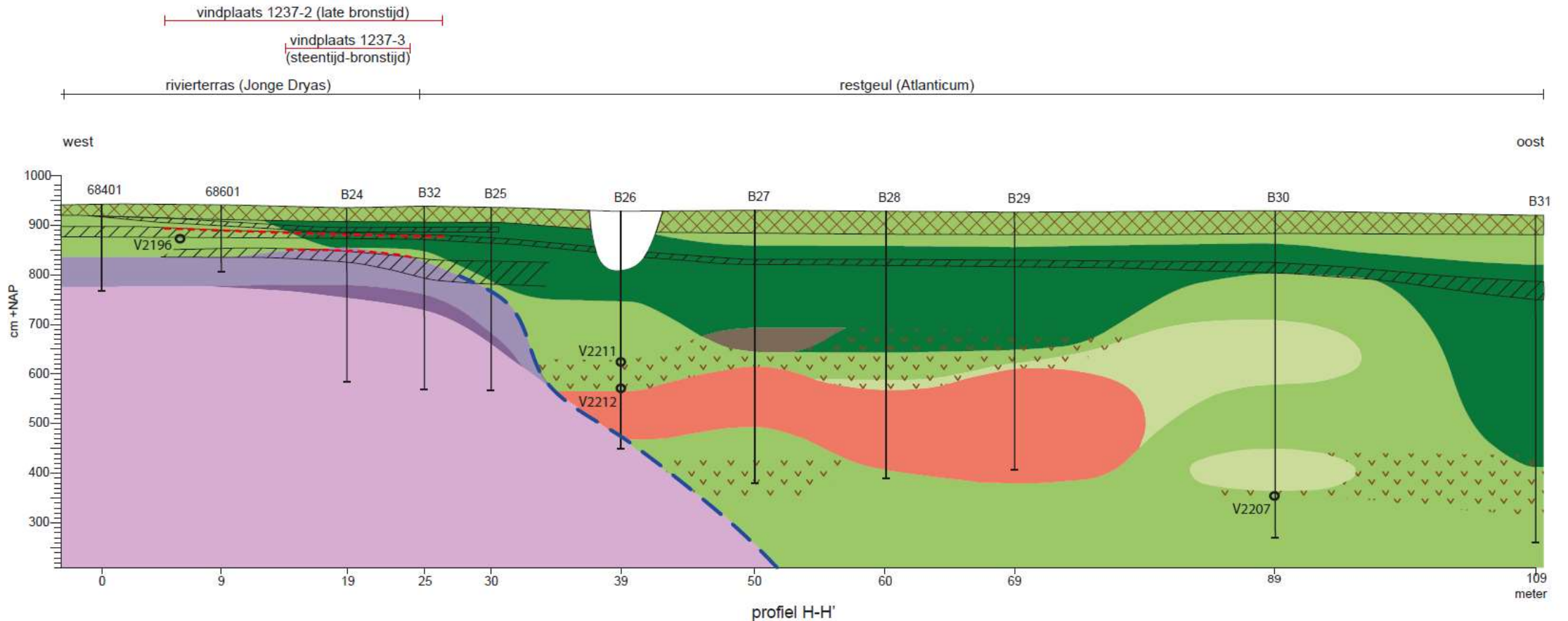
Angeren Kampse Pad, 1237 - 2

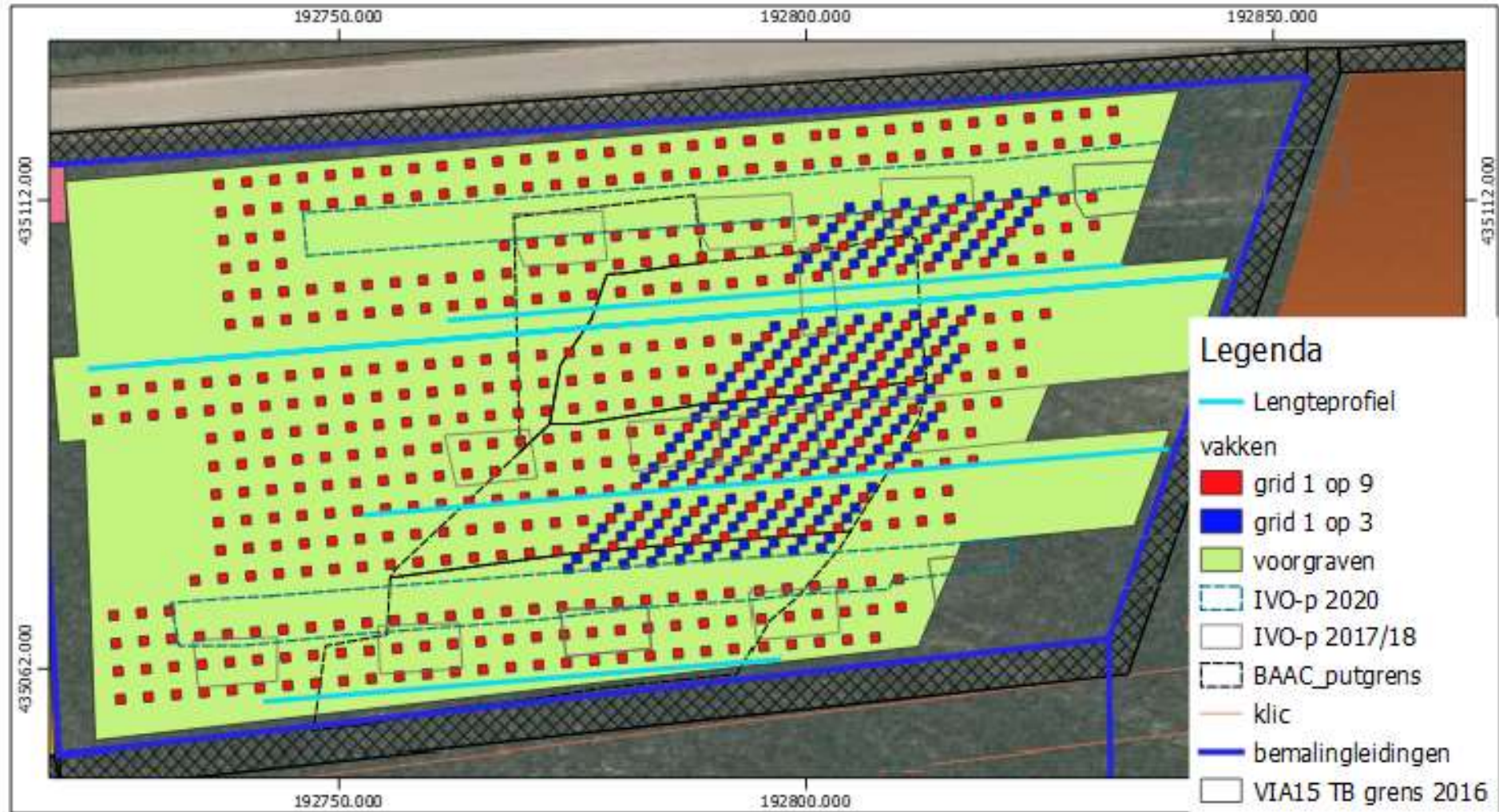

Allier (Frankrijk) Foto: Wout van Dijk

Vindplaats 1237 – 2: Op de rand van een rivierterras...

Opgraving mei, juni, juli 2022 Dat is NU!!!

Vindplaats 1237 – 2
Angeren
Hardstenen geslepen bijl
(vulkanisch). De bijl
behoort tot de oudste van
Nederland en werd
rond 4500 vóór Christus
gebruikt om bomen te
kappen of hout te
bewerken.

Vanmiddag.....

Inhoudsopgave

1. Inleiding
2. Vooronderzoek
3. Steentijdvindplaatsen Angeren
4. **Slotopmerkingen**

- 1. Angeren staat op de kaart!**
- 2. ViA15 tracé levert zeer veel bijzondere vindplaatsen: rivierengebied waardevol!**
- 3. Alle archeologische perioden van de laatste 10.000 jaar vertegenwoordigd, incl. WO2**
- 4. Nog enkele andere ViA15 vindplaatsen in Lingewaard**
- 5. Opgraving vindplaats 1237 loopt nu! Welkom!**
- 6. Van wetenschap naar publiek**

Verhalende ViA15

Beleefbaar maken van het erfgoed voor publiek:
bewoners, gebruikers, bezoekers

ViA15 Erfgoed levert veel verhalen op:
'Een dag uit het Mesolithicum', 'Van jagen naar
akkeren', 'Het oudste gedraaide houten
gebruiksvoorwerp in NL', 'Erven en dijken', 'Romeinen
en hun doden' 'Engelse soldaat', 'B26 bommenwerper,
'Veranderend landschap'

Dank voor jullie aandacht!

rene.isarin@rws.nl

isarin@crevasse.nl

06-54994858

Rijkswaterstaat
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

